

УДК 378.147+371.315

І. О. ФЕДЯК

Івано-Франківський національний медичний університет

ЯКІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ – КВІНТЕСЕНЦІЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті запропоновано розглядати сумарну оцінку якості практично-орієнтованих державних іспитів випускників фармацевтичних факультетів як складову із 5-ти компонентів: нормативно-правового, кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного, інформаційно-консультативного та апробовано запропоновану методика на прикладі аналізу якості практично-орієнтованих державних іспитів на фармацевтичному факультеті ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет».

Ключові слова: якість фармацевтичної освіти, державна атестація, практично-орієнтовані державні іспити.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

ВООЗ запропонувала концепцію, яку прийняла Міжнародна фармацевтична федерація в 2000 р., у межах якої сформульована Належна практика фармацевтичної освіти (Good Pharmacy Education Practice), за якою фармацевт розглядається як особа, яка приймає рішення про надання фармацевтичної допомоги як комунікатор, наставник, керівник і дослідник, як особа, яка навчає і навчається все життя [5]. Ці вимоги фармацевтичних стандартів наповнюють новим змістом завдання й обов'язки фармацевтичної освіти з підготовки спеціалістів, які відповідають вказаним вимогам. Відповідь на запитання, чи можуть випускники, майбутні провізори, відповідально і самостійно працювати в аптечних закладах і на фармацевтичних підприємствах, повинна дати державна атестація (ДА).

Відповідно до Положення про організацію та порядок проведення ДА студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації за напрямом підготовки «Медицина» та «Фармація», ДА випускників вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів (ВМ(Ф)НЗ) проводиться у формі стандартизованого тестового державного іспиту «Крок», який вимірює рівень професійної компетентності фахівця, та практично-орієнтованого державного іспиту (ПОДІ), яким оцінюється здатність випускника вирішувати типові задачі діяльності

провізора в умовах, наближених до професійної діяльності [6].

У ВМ(Ф)НЗ III–IV рівня акредитації за спеціальністю «Фармація» проводяться ліцензійні іспити «Крок-1» (з фундаментальних дисциплін) та «Крок-2» (з професійно орієнтованих дисциплін), які за змістом відповідають програмі підготовки провізорів і є частиною плану наближення вітчизняної освіти до світових стандартів підготовки фармацевтів. Тестові екзамени «Крок-1» і «Крок-2» – складові частини ДА. За процедурою вони проводяться екзаменаційними комісіями у навчальних закладах, що готують фахівців цього напрямку, одночасно по всій країні за єдиним тестами і єдиною процедурою разом із представниками центру тестування. Отже, ця частина ДА є стандартизована. Тому розробка підходів щодо уніфікації іншої частини ДА – практично-орієнтованого державного іспиту – є актуальним завданням.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанню якості вітчизняної фармацевтичної освіти присвячена чимала кількість публікацій [1-2, 7-11]. Так, авторським колективом на чолі з В.П. Чернихом (В.П. Черних, І.С. Гриценко, С.В. Огарь, Л.М. Вінник) описаний досвід роботи за кредитно-модульною системою викладання на всіх курсах денної форми навчання за спеціальністю «Фармація», який свідчить про позитивні наслідки її впровадження [9]. Ці ж автори в ін-

шій праці обґрунтовують важливість визначення змісту освітніх програм за активного діалогу зі сферою праці при розробці нових стандартів. Необхідно врахувати також змістовне наповнення вибіркової компоненти ВМ(Ф)НЗ та студента – воно має відображати наскрізну систематизацію та структурування на зразок того, які діють у Європі [10].

Авторами О. П. Волосовцем, І. Є. Булах, Л. П. Войтенко було проведено анкетування студентів ВМ(Ф)НЗ з питань ДА, яке виявило потребу в інтенсифікації впровадження у навчальний процес ВМ(Ф)НЗ, у тому числі й у практичну підготовку студентів, симуляційних програм та навчально-тренінгових центрів практичної підготовки [1].

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Однак публікацій із систематизації та структуризації критеріїв оцінки якості саме ПОДІ як частини ДА у сучасних умовах не було знайдено.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета роботи — спроба обґрунтування критеріїв до оцінки якості ПОДІ за 5-ма параметрами забезпечення: нормативно-правового, кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного, інформаційно-консультативного і апробація цих підходів на прикладі окремо взятого фармацевтичного факультету.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для розробки критеріїв оцінки якості ПОДІ передусім необхідно керуватися діючими норма-

тивно-правовими актами. Визначальним з них є новий Закон України №1556-18 від 01.07.2014 р., поточна редакція від 01.01.2015 «Про вищу освіту» (надалі Закон), який надає тлумачення основних термінів (рис. 1) [3].

Оскільки Закон передбачає ступеневе досягнення вищої освіти з переходом від сучасного стану до європейських зразків підготовки молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук, тому повинні змінюватися у сторону удосконалення та уніфікації і підходи до ДА. За Законом атестація осіб, які здобувають ступінь молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра, здійснюється екзаменаційною комісією відповідно до положення про екзаменаційну комісію, затвердженого вченою радою ВНЗ [3].

Відповідно до статті 16 Закону, забезпечення якості вищої освіти в Україні повинна мати три складові (рис. 2) [3]:

Водночас система внутрішнього забезпечення якості повинна передбачати здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників ВНЗ та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті ВНЗ, на інформаційних стендах;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

Якість освітньої діяльності – це рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Стандарт освітньої діяльності — це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи.

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Рис. 1. Зміст основних термінів щодо структуризації та стандартизації процесу державної атестації випускників відповідно до Закону України

Рис. 2. Поділ системи забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти на складові за Законом

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у т.ч. самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення ефективної системи запобігання і виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників ВНЗ і здобувачів вищої освіти тощо.

Тому щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти – є вимогою не лише відповідних освітніх програм, а й підсистемою у системі внутрішнього аудиту якості надання освітніх послуг конкретного ВНЗ, у т.ч. і ВМ(Ф)НЗ.

Виходячи із теоретичного підґрунтя відповідно до Закону та практичної участі у ПОДІ в якості відповідального секретаря Державної екзаменаційної комісії фармацевтичного факультету пропоную розглядати перевірку якості ПОДІ в контексті оцінки якості 5-ти його складових (рис. 3).

Відмінність між традиційним проведенням ДА і ПОДІ в тому, що студент вибирає не теоретичні питання, а перелік практичних навичок (певних задач діяльності), які виконує під контролем комісії.

Випускники фармацевтичних факультетів за спеціальністю «Фармація» складають ПОДІ з 5-ти дисциплін: «Управління та економіка у фармації», «Клінічна фармація», «Фармацевтична хімія», «Фармакогнозія», «Технологія лікарських засобів», які повинні проходити

в умовах, наближених до професійних (аптечних, складських, лабораторних тощо). Для покращення якості підготовки усіх студентів, а особливо випускників та більш повного формування їх практичних навичок при вивченні фахових дисциплін у 2011-2012 навчальному році на фармацевтичному факультеті ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» було започатковано формування центрів практичної підготовки студентів.

Рис. 3. Запропонована схема аудиту якості частини державної атестації у вигляді практично-орієнтованого державного іспиту

Друга частина ДА майбутніх провізорів у вигляді ПОДІ на фармацевтичному факультеті ІФНМУ проводиться із 2009 року. За цей час у рамках діючого законодавства було напрацьовано ряд традицій з підготовки та здійснення кожного із 5-ти ПОДІ, оцінку якості яких можна представити у вигляді запропонованого підходу (рис. 4).

Рис. 4. Реалізація алгоритму аналізу якості ПОДІ на фармацевтичному факультеті ІФНМУ

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Сучасний стан економіки, науки і освіти України, не дивлячись на деякі успіхи, все ще перебувають у кризовому стані, вихід з якого можливий тільки через якість, тому що тільки висока якість продукції та послуг у всіх ракурсах зробить конкурентоспроможними як вітчизняні товари та послуги, так і їх творців та носіїв. Це насамперед стосується тих галузей національної економіки, які є водночас є соціальними та покликані бути прибутковими, до яких у першу чергу відноситься фармація.

Тому якість підготовки спеціалістів для фармацевтичної галузі має визначальне значення для всіх ВМ(Ф)НЗ, які здійснюють підготовку майбутніх провізорів. А кінцеву перевірку якості цього процесу – державну атестацію – необхідно розглядати як квінтесенцію якості вищої фармацевтичної освіти.

Якщо частина ДА у вигляді ліцензійних тестових іспитів «Крок-1» і «Крок-2» є стандартизованою, то процес уніфікації другої її частини – практично-орієнтованих державних іспитів – ще потребує опрацювання.

Даний матеріал є спробою започаткувати ширший публічний діалог з даного питання, а також представленням пропозиції розглядати якість

ПОДІ на фармацевтичному факультеті у вигляді сукупності окремих її складових, а саме якості кадрового, нормативно-правового, навчально-методичного, матеріально-технічного, інформаційно-консультативного параметрів з наступною спільною розробкою чітких критеріїв оцінки кожного з них.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Волосовець О. П. Аналіз результатів анкетування студентів вищих медичних навчальних закладів з питань державної атестації / О. П. Волосовець, І. Є. Булах, Л. П. Войтенко // Медична освіта. – 2013. – №2. – С. 24–28.
2. З досвіду впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Івано-Франківському національному медичному університеті / М. М. Рожко, Г. М. Ерстенюк, В. В. Капечук, М. О. Іванців // Медична освіта. – 2012. – №2. – С. 69–71.
3. Закон України №1556-18 від 01.07.2014 р. «Про вищу освіту». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>. – Назва з екрану.
4. Литвиненко Т. М. Належна аптечна практика: все починається з якісної підготовки фармацевтичного фахівця / Т. М. Литвиненко,

- В. П. Соловійова, Л. О. Пучкан // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2013. – № 2 (12). – С. 67–69.
5. Назустріч VIII Національному з'їзду фармацевтів України: Упорядкування та значення термінології у фармацевтичній діяльності. Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/108503> – Назва з екрану.
 6. Наказ МОН України від 31.01.2005 № 53 «Про затвердження Положення про організацію та порядок проведення державної атестації студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації за напрямками підготовки «Медицина» і «Фармація». Режим доступу до наказу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0244-05>. – Назва з екрану.
 7. Немченко А.С. Концепція пріоритетного розвитку соціально-ефективної організації фармацевтичного забезпечення населення та впровадження національних стандартів належних практик GDP та GPP / А. С. Немченко, А. А. Котвіцька // Фармац. журн. – 2006. – №4. – С. 3-10.
 8. Огарь С. В. Историчні витоки становлення та розвитку фармацевтичної освіти / С. В. Огарь, В. П. Черних // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 24–28.
 9. Підготовка студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання на випускових кафедрах спеціальності «Фармація» / В. П. Черних, І. С. Гриценко, С. В. Огарь, Л. М. Вінник // Медична освіта. – 2011. – №2. – С. 47–48.
 10. Сучасні підходи до оновлення стандартів вищої фармацевтичної освіти В. П. Черних, І. С. Гриценко, С. В. Огарь, Л. М. Вінник // Медична освіта. – 2012. – № 2. – С. 46–48.
 11. Федяк І. О. Аналіз матеріального забезпечення проведення практично-орієнтованих державних іспитів на фармацевтичному факультеті ІФНМУ / І. О. Федяк // Галицький лікарський вісник. – 2014. – № 4. – С. 111–114.

УДК 378.147+371.315

И. О. Федяк

КАЧЕСТВО ПРОВЕДЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ АТТЕСТАЦИИ ВЫПУСКНИКОВ — КВИНТЭССЕНЦИЯ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье предложено рассматривать суммарную оценку качества практически-ориентированных государственных экзаменов выпускников фармацевтических факультетов как составляющую из 5-ти компонентов: нормативно-правового, кадрового, учебно-методического, материально-технического, информационно-консультативного и апробировано предложенную методику на примере анализа качества практически-ориентированных государственных экзаменов на фармацевтическом факультете Ивано-Франковского национального медицинского университета.

Ключевые слова: качество фармацевтического образования, государственная аттестация, практически-ориентированные государственные экзамены.

UDC 378.147+371.315

I. O. Fedyak

THE QUALITY OF CARRYING OUT THE STATE CERTIFICATION OF GRADUATES IS THE QUINTESENCE OF HIGH EDUCATION QUALITY

This article propose to carry out a general quality evaluation of practically-oriented state examination in graduates of pharmaceutical departments by the quality analysis of its 5 components, namely: legal, personnel, educational-methodological, logistical and informational-consultative. Also it is approbated proposed method by the example of quality analysis of practically-oriented state examination at the pharmaceutical department of the State Higher Educational Establishment “Ivano-Frankivsk National Medical University”.

Key words: quality of pharmaceutical education, state certification, practically-oriented state examination.

Адреса для листування:

м. Івано-Франківськ, вул. Хіміків 25/72

Тел.: 067-9513954; 050-0515214

E-mail: irynaf@tvnet.if.ua

Надійшла до редакції:

17.12.2014